

VÝUKOVÝ MATERIÁL

PROČ SLAVÍME PRVNÍ MÁJ?

VÝZNAM PRVNÍHO MÁJE V
DOBOVÉM TISKU 1918/1919?

METODIKA I

ZŠ A SŠ I

DĚJEPIS I

ZÁKLADY SPOLOČENSKÝCH VĚD I

První máj.

První máj dnes všichni známe především jako den volna, i když je v kalendáři uváděn jako „Svátek práce“. Připomínání tohoto významného dne je dnes v České republice spojováno spíše s povinnými masovými průvody v dobách komunismu a zdá se, že dnes jej aktivně slaví již jen levicové strany tak trochu z povinnosti.

Výuková aktivita, kterou nabízíme, umožňuje poznat delší historii tohoto svátku a ukázat, jak byl slaven v období první československé republiky. Krátké texty z novin českých, slovenských a německých ukazují tehdejší různorodost politiky ideologickou i národnostní. Zaměřili jsme se na První máj roku 1919, kdy se oslavy nesly v národnostním duchu, protože se pro většinu novin a politických skupin pojily hlavně se vznikem nového státu.

Prostřednictvím připravených úkolů se žáci dozvědí o historii svátku Prvního máje, a o jeho významu pro první Československou republiku. Úkoly jsou sestaveny tak, aby si žáci uvědomili, jak se liší význam a hodnoty spojované s oslavami v různých novinách. Výběr textů i otázek je zaměřen na multiperspektivní výuku. Žáci tedy pochopí, že jednu a tutéž událost je možné interpretovat mnoha způsoby.

Úkoly jsou také založeny na kritickém čtení textů, tj. podporují a zdůrazňují potřebu aktivní práce čtenáře s textem, tedy mj. jeho interpretaci, analýzu a zhodnocení.

Obsah balíčku:

- Metodika pro učitele (pdf)
- Texty - 4x ukázka z dobového tisku (pdf)
- Zadání pro žáky (otázky vztahující se k textům, tabulka na vyplnění) (word)
- Správné odpovědi k tabulce (pdf)

Dokumenty určené studentům:

- Texty - 4x ukázka z dobového tisku (pdf)
- Zadání pro žáky (otázky vztahující se k textům, tabulka na vyplnění) (pdf)

Metodika: K čemu zdroj slouží a pro koho je určen?

Předmět:

Dějepis a základy společenských věd

Pro koho:

Tato úloha je vhodná pro 9. ročník základních škol a pro 3. a 4. ročník středních škol.

Potřebný čas:

90 min (2 vyučovací hodiny) – v případě, že se rozhodnete žákům zadat všechny úkoly.

- První část:
  - Čtení textů a následné vyplňování tabulky (30 min)
  - Žáci diskutují o rozšiřujících otázkách (15 min)
- Druhá (rozšiřující) část: (využití této aktivity doporučujeme pro SŠ)
  - Hlubší analýza jednotlivých novinových ukázek (45 min)

Popis aktivit:

První část

- Zadejte žákům k přečtení ukázky z dobových novin a instruujte je k vyplnění tabulky.
- Po vyplnění tabulky můžete s žáky diskutovat nad rozšiřujícími otázkami, které vedou k ověření pochopení textů. Odpovědi na ně mohou žáci dohledávat i mimo ukázky (učebnice, internet) nebo je možné spojit je s výkladem. Otázky můžete vybírat podle konkrétních učebních cílů. Otázky je možné vypracovat písemně nebo použít pro diskuzi v hodině, lze s nimi pracovat také skupinově.

Druhá část

- Jako rozšíření můžete zadat žákům aktivitu, v rámci které si prohloubí své znalosti o jednotlivých politických proudech v první Československé republice.
- Úkol je postaven na dohledávání informací o jednotlivých novinách a jejich vydavatelích (učebnice/internet) a jejich následné interpretaci. Úkol je možné zpracovat ve skupině (každý člen skupiny dohledává informace o jedné ukázce) i samostatně, například jako domácí úkol. I nadále se pracuje s ukázkami z novin. Žáci budou při této aktivitě patrně potřebovat vaši pomoc a vedení.

Texty

Text č. 1

Myjavský prvý máj.

„Bol prvý máj...bol lásky čas...“ Ej, milý básniku „Máje“, Karle Hynku Mácho, bol bys ty sa veru čudoval, ako sa tvoje slová nám dnes na Myjave vyplnily, koľko tu bolo všade lásky! (...) Tak teda k nám prišiel prvý máj, akoby sa celých tisíc rokov bol chystal na tú chvíľu, kedy poprvé bude ho vítať slobodný, voľný Slovák vo svojom vlastnom dome, vo svojej československej republike. A pekne si ho u nás Slovák privítal! (...) ... a tie tvoje tetičky, ale všetky, všetky, či veľké či malé, kopia sa pred kostolom na Masarykovom námestí a netrpezlivo čakajú. (...) Pod slovenskou zástavou ide sprievod. Vo štyrstupoch, „raz, dva, raz, dva“, vykračujú Sokolíci pádnym krokom. (...) A už zástup zanôtuje: „Nad Tatrou sa blýska.“ (...) Slávne okamžiky predrevolučné a revolučné idú nám znova pred oči. 13.apríl, 28.október, vzkriesenie národa a zriadenie republiky, povýšenie potlačených a zdeptanie zotročovateľov, naši hrdinovia, Masaryk, Štefánik, legionári...Ako pohádka sa to počúva, čo pred rokom bolo len tajným snom a dnes – krásnou skutočnosťou. A dnes si to všetko uvedomujeme a sadíme lipy slobody!“

Zdroj: Slobodný Slovák, Československý národný časopis, ročník 2, číslo. 19, dňa 3. mája 1919, Myjava

Texty

Text č. 2

První národní svátek osvobozeného lidu byl skvělou manifestací republikánské jednoty.

Byl oslavou vítězství sokolských a legionářských ideálů.

„Když za války vůdcové sociální demokracie i nár. socialistů upustili dobrovolně od oslavy prvního máje, nenadáli se zajisté, že tím vůbec učinili konec třídním slavnostem májovým. Již r. 1917 nabyl měsíc máj zvláštního národního významu projevem českých spisovatelů a deklarací českého poselstva, roku 1918 pak stál již ve znamení nejžhavější národní myšlenky, ve znamení československé revoluce proti Vídni. Vždyť několik dní před loňským prvním májem konala se dějinná národní přísaha. Tak se stal první máj z úzkého svátku třídního svátkem plamenné československé myšlenky národní. Široké vrstvy našeho lidu, které tvoří většinu našeho národa, oslavovaly letos všeobecně tohoto dne vítězství národních našich ideálů.“

Zdroj: Večer: lidový deník, č. 99, v Praze 2. května 1919

Texty

Text č. 3

Májové oslavy 1919- Jubileum

“Dnes uběhne již třicet let od té doby kdy byl 1. květen vyhlášen „Světovým dnem pracujících“. Za své zavedení vděčí mezinárodnímu kongresu pracujících, který se konal v červenci 1889. Původně navrhovali Francouzi a Belgičané, aby se o tomto dnu organizovaně zastavila práce, z tohoto návrhu se postupně vytvořila představa masové demonstrace za osmihodinový pracovní den. Parlamentům jednotlivých zemí měla masová shromáždění předat rezoluce za zavedení osmihodinové pracovní doby. Díky agitaci za zavedení prvomájového svátku se ale uzavírala i jednotlivá pracoviště, především v Německu. (...) 1889- 1919- toto období je milníkem ve vývoji pracujícího lidstva. A když dnes slavíme máj veselejší, velkorysejší a zářící, může vděčné srdce vzpomenout, jak se před třiceti lety zrodil „Mezinárodní den pracujících“.

Zdroj: Brünner Morgenpost, ročník 1919, č. 104, 1. Května 1919.

Texty

Text č. 4

První Máji, budiž pozdraven!

„První Máji, největší svátku práce, největší burcovateli a učiteli lidstva, budiž pozdraven! Jsi zasvěcen míru a sbratření lidstva. Varoval's: Odzbrojte a milujte sa vespolek! Vzepřete se, porobenci, všem umělým přehradám a výsadám! Holdujte jenom volnosti, rovnosti a bratrství!“ „Naše víra ve vítězství tvého učení je čtyřletým utrpením, vývojem věcí a událostmi, válkou přivoděnými, zocelena. Věříme pevně v neodvratnost všeobecného odzbrojení. Věříme v zánik umělých přehrad a výsad. Věříme ve vítězství vytyčeného práva na sebeurčení národů a práva sebeurčení lidu, tebou už před desítkami let vysloveného. Věříme pevněji, než kdy před tím, v den konečného sčítování vítězstvím socialismu.“

Zdroj: Právo lidu, Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické, ročník. 27, č. 100, v Praze, 1.května 1918.

Zadání pro žáky

První část:

- Přečtete si ukázky z článků ze starých novin a vyplňte tabulku.
- Své odpovědi zaznamenejte do tabulky. Značku (křížek) udělejte pro každou ukázku, o které si myslíte, že se na ni daný výrok vztahuje. Stejnou charakteristiku může mít i více článků.

Výroky k tabulce:

1. Ukázka pochází z roku 1919.
2. V ukázce se objevila zmínka o historii oslav Svátku práce.
3. V ukázce je zmíněno Masarykovo náměstí.
4. V ukázce se zmiňuje v nějaké souvislosti Sokol, případně jeho členové.
5. V textu ukázky se oslavy Prvního máje pojí s oslavou národní samostatnosti Československé republiky.
6. V textu ukázky se oslavy Prvního máje pojí s oslavou Svátku práce.
7. V ukázce se zmiňuje Národní přísaha českých spisovatelů (pojmenováním nebo datem události).
8. V ukázce jsou zmíněny ideály socialismu.
9. V ukázce je vzpomenut Manifest českých spisovatelů.

Tabulka

	Název novin			
	Slobodný Slovák	Večer: lidový deník	Brünner Morgenpost	Právo lidu
Číslo otázky				
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				

Rozšiřující otázky:

Odpovězte na základě informací z ukázek, případně si odpověď dohledejte v učebnici/na internetu:

1. Popište, jak na vás jednotlivé články působily?
2. Jaké jsou hlavní rozdíly mezi články?
3. Jaké jsou rozdíly mezi českými, německými a slovenskými novinami?
4. V ukázce z novin „Slobodný Slovák“ se píše o tom, jak musel Slovák čekat tisíc let na možnost svobodně slavit ve svém domě. Co tím autor myslí?
5. V jedné z ukázek se zmiňuje Masarykovo náměstí. Proč si myslíte, že se náměstí/ulice pojmenovávaly po Tomáši Garrigue Masarykovi?
6. Je i ve vašem městě Masarykovo náměstí či ulice?
7. V ukázkách se zmiňují data 13. 4. 1918 a 28. 10. 1918. Co se v tyto dny stalo a proč autor tyto události připomíná s oslavou Prvního máje?
8. Vysvětlete historii vzniku Svátku práce.

Druhá část:

Aktivita

Zadání:

Všechny ukázky se týkají stejné události, avšak každé noviny popisují tuto událost pro své čtenáře odlišně. Proč si myslíte, že to tak je?

Pomůže vám zjištění, kdo byl majitelem/podporovatelem daných novin. Pro zpřehlednění získaných informací můžete použít přiloženou tabulku.

Na základě vašich zjištění napište pod tabulku krátký text (cca 150 slov), proč dané noviny zobrazovaly událost tímto způsobem. Napište zdroje, ze kterých jste čerpali informace.

	Jazyk/Národnost	Vydavatel	Klíčová slova	Charakteristika
Večer: Lidový deník				
Brünner Morgenpost				
Slobodný Slovák				
Právo lidu				

Správné odpovědi k tabulce

	Název novin			
	Slobodný Slovák	Večer: lidový deník	Brünner Morgenpost	Právo lidu
Číslo otázky				
1.	X	X	X	
2.			X	
3.	X			
4.	X			
5.	X	X		
6.			X	X
7.	X	X		
8.			X	X
9.		X		

Výroky k tabulce:

1. Ukázka pochází z roku 1919.
2. V ukázce se objevila zmínka o historii oslav Svátku práce.
3. V ukázce je zmíněno Masarykovo náměstí.
4. V ukázce se zmiňuje v nějaké souvislosti Sokol, případně jeho členové.
5. V textu ukázky se oslavy Prvního máje pojí s oslavou národní samostatnosti Československé republiky.
6. V textu ukázky se oslavy Prvního máje pojí s oslavou Svátku práce.
7. V ukázce se zmiňuje Národní přísaha českých spisovatelů (pojmenováním události, nebo datem události).
8. V ukázce jsou zmíněny ideály socialismu.
9. V ukázce je vzpomenut Manifest českých spisovatelů.

